

Het is algemeen bekend dat de Helena-hoeve van de familie Opey aan de Bergdijk in de tweede wereldoorlog veel onderduikers heeft geherbergd.⁶⁸⁾ Dat dit een riskante onderneming was, is eveneens bekend. In 1944 werd Martin Opey bij een razzia door de bezetter opgepakt en in het kader van de Arbeitseinsatz naar Sleswijk-Holstein getransporteerd. Hier werd hij te werk gesteld in een suikerfabriek, waar hem een zwaar ongeluk overkwam. Samen met enkele lotgenoten beloofde hij bij veilige thuiskomst een kruis te plaatsen uit dankbaarheid. In de loop van 1945 kwamen zij vrij, maar als zo vaak vergaten de vrienden hun gelofte; niet echter Martin Opey.

Daar hij niet voldoende geld had om de kosten te betalen, deed Martin een beroep op zijn vader. En zo kon in oktober 1946 het kruis aan de Bergdijk worden opgericht. Het hout werd geleverd door Frenken uit Nederweert voor f 17,- en het corpus werd gekocht bij Triepels in Haelen en kostte f 35,-. Vader Opey droeg voor de helft in de kosten bij....

Kruis aan de Bergenweg

Uit dankbaarheid vanwege het feit dat men heelhuids de oorlog was doorgelopen en dat het eindelijk vrede was, plaatste Dominicus Coenen op de scheiding van zijn bedrijf dit kruis. Dat het er in de laatste maanden van 1944 hard aan toe ging in Leveroy, is bekend. De vele geëvacueerden uit Nederweert-Eind kunnen daar van meepraten. Zo was Cuypers Pier en familie uit het Eind in die dagen bij Dominicus te gast.

Het kruis aan de Bergenweg.

Momenteel staat het kruis tegenover Bergenweg no 8, in de bocht van de weg, want ook hier moest vanwege de ruilverkaveling plaats worden gemaakt.

Kapel van O.L. Vrouw van Rust op de Mildert

Verscholen achter de spoordijk Weert/Roermond, daar waar deze spoorlijn het kanaal Wessem/Nederweert kruist, ligt het gehucht de Mildert, een vlek van enkele boerderijen, de laatste jaren voor het merendeel verbouwd tot buitenhuizen voor stedelingen. Velen zullen de Mildert nauwelijks weten te vinden, want de moderne verkeerswegen hebben weliswaar veel dorpen en gehuchten uit hun isolement gehaald, met de Mildert was juist het omgekeerde het geval.⁶⁹⁾

Kapel op de Mildert.

In deze uithoek van de parochie Leveroy, maar meer georiënteerd op Swartbroek, staat een Maria-Kapel met het merkwaardige opschrift : "Hier rust O.L. Vrouw van Rust". Slechts weinigen zijn op de hoogte van het bestaan van deze O.L. Vrouw, maar merkwaardig is wel, dat er nauwelijks één kapel in de gemeente is, waarvan de geschiedenis beter bekend is.

Louis Ververs zegt over deze kapel : "De Mildert heeft tegenwoordig een kapelletje, waarin men de Rozenkrans bidt, wanneer er een dode is. Vóór 1912 gebeurde dit gewoonlijk in het dodenhuis.

In de zuid-west hoek van de tuin-boomgaard van "Korste" stond een zeer oud en versleten veldkapelletje met

14 December 1912
N°. 145.

Uittreksel.

Wij **Wilhelmina**, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden, Prinses van
Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Beschikkende op de verzoekschriften ter bekoming van erkenning van de daarin genoemde, voor minder dan dertig jaren aangegane, vereenigingen door goedkeuring van hare daarbij overgelegde statuten;

Gelet op de voorschriften der wet van 22 April 1855 (*Staatsblad* N°. 32) in het algemeen en op art. 6, tweede lid, dier wet in het bijzonder:

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van den

14 December 1912, 1^e Afdeling B, N°. 556,

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

de overgelegde Statuten der navolgende vereenigingen goed te keuren en deze vereenigingen mitsdien te erkennen; te weten:

16. enz.

16e. de vereeniging: "Vereeniging tot vereering van Onze Lieve Vrouw van Rust te Mildert", gevestigd te Mildert, gemeente Nederweert ;

17e. enz.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, ~~en~~

in Grave-lage, den 14 December 1912.
(get.) WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

(get.) *E. H. H. Rogou*

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
De Secretaris-Generaal bij het Departement van Justitie,

(get.) *H. C. Dusselhuys*

Voor eensluidend uittreksel,

Over
van De Secretaris-Generaal voornoemd,

Over
van *W. J. G.*

3.

boven in een nis een heiligenbeeld. Doordat de een of andere boerenkar de draai op die hoek wel eens te kort nam, was het bouwseltje bouwvallig geworden. Het eiste feitelijk herbouw. Men kwam toen op het idee om de zaak wat grootser aan te pakken. Er werd een commissie benoemd, die zich allereerst met pastoor Bongers in verbinding zetten. Deze weigerde alle medewerking, die van vele andere zijden wel werd verleend. Van vele zijden kwam geldelijke steun. De jacht werd voor een flink bedrag verpacht aan de heer Linssen van Nederweert. Vooral Ties van Pol, wegwerker bij het spoor (wachtpost 31, Mildert), heeft veel geld bij elkaar gebeld voor het goede doel. De grond werd gratis afgestaan, het werk werd bijna gratis verricht. Bij een sterfgeval en de zondagmiddag werd de Rozenkrans geboden. Men was trots op de kapel, die ondanks de tegenwerking van de pastoor was gebouwd. In de Nieuwe Koerier van die tijd kan men enkele berichtjes aangaande de oprichting van het kapelletje vinden. Het werd, zo ik me herinner, door de toenmalige kapelaan van Dooren ingezegend.⁷⁰⁾ Tot zover het verhaal van Louis Ververs. In een voetnoot voegt Johan Slabbers er het volgende aan toe: "Op maandag 09-12-1912 werd het kapelletje van Onze Lieve Vrouw van Rust door kapelaan van Dooren ingezegend. Volgens overleveringen zou het oude kapelletje een toevluchtsoord zijn geweest voor de mensen van de Mildert, wanneer de Bokkenrijders gaande waren. Wanneer een echtpaar geen kinderen kon krijgen werd, vooral in Nederweert vaker gezegd: Ga maar eens naar het kapelletje op de Mildert".⁷¹⁾

De "Correspondensie der kapel op de Mildert" is voor een groot gedeelte bewaard gebleven.⁷²⁾ Daaruit blijkt dat het bouwen van de kapel niet voor de wind ging, omdat de pastoor van Leveroy zijn medewerking niet gaf, daar hij vreesde, dat zijn eigen parochiekerk te weinig aandacht zou krijgen.

Uit de genoemde "Correspondensie" van de door Ververs genoemde Ties van de Pol is de ontstaansgeschiedenis nauwkeurig na te gaan.

In februari 1912 werd een vergadering belegd door de bewoners van de Mildert om te komen tot het herstel van de kapel. Men vond het echter beter de kapel groter en gerieflijker te maken en iedereen schreef voor minsten vijf gulden in. "Kalk, zand en steene worden door de bewoners ter Ere van Onze Lieve Vrouw van Rust kosteloos aangevoerd".

Een eerste plan werd ter goedkeuring aangeboden aan "onze geliefden Bisschop zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid Dremans", die het plan echter afkeurde. Het tweede plan, ontworpen door een "arschietek" uit Stramproy werd goedgekeurd onder de volgende voorwaarden:

- 1 Het terrein, waar men de kapel ging bouwen moest overgedragen worden aan de kerk van Leveroy.
- 2 Offerbussen moesten op gezette tijden door de pastoor of een door hem gemachtigde worden geleid.
- 3 Wegens de verre afstand was het zeer gewenst, dat er iemand werd aangewezen om doorlopend toezicht te houden op de kapel.

Men was het met deze voorwaarden volstrekt niet eens, maar "door de omgekeerde hulp van Onze Weleerwaarde Heer Pastoor Bongers zijn we niet tot de Bisschoppelijke goedkeuring geraakt zonder deze dure eis te volbrengen". Het onderstrepen van de naam van de pastoor spreekt boekdelen.

Op 17 maart werd met de voorbereidingen begonnen, maar omdat de financiën nog niet rond waren, besloot men nog een "Coolekte" te houden in Leveroy en Swartbroek. Dit leverde kennelijk voldoende op, want op 11 juni werd de eerste steen van de kapel gelegd door Matje Tinnemans, zoon van Hubert Tinnemans, woonachtig op de Mildert.

Met grote voortvarendheid begon men te werken. Jan Weijers uit Leveroy zorgde voor het mestelwerk, Cornelus Lambers uit Ell was de timmerman, Mathijs Verkoelen uit Heythuysen de dakdekker en Jan Bos uit Weert de schilder.

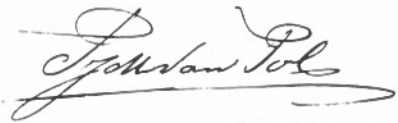
Maar omdat men de kapel naar de "ijssen des tijds" wilde inrichten, raakte weer spoedig het geld op en toen besloot men het jachtterrein van de Mildert te verpachten aan "Piet Linssen en Comsoorten woonende te Nederweert voor de somma van negentig gulden per jaar!". Alle uitgaven worden in de boekhouding van Peter Jan Mathijs van Pol tot op de cent verantwoord, tot de "40 cent betaald bij de smid voor twee ijzeren haakjes". Een zak cement kostte f 1,30 en voor twaalf uur werken per dag werd aan de metselaar f 1,92 uitbetaald.

Maar eindelijk was het dan zover. Op 9 december werd de kapel ingewijd door kapelaan van Dooren, op last van de deken van Weert, maar met toestemming van de pastoor van Leveroy.

In de papieren komt een lange rij begunstigers voor, waaronder de overste van het klooster St. Elisabeth uit Heythuysen; de overste van het Pensionaat St. Louis te Weert; de reeds elders genoemde vrouw Cuppens-van den Drink, die de beelden van de H. Antonius en Jozef schonk. Mejuffrouw Hermans uit Weert schonk voor de voorbidder een "sierlijke bitstoel". Verder werd er nog geschonken een nieuw vervaardigd H. Hartbeeld, een beeld van St. Barbara, van St. Catharina en een "bel" in de toren.

En dan besluit de samensteller zijn verhaal over de ontstaansgeschiedenis van de kapel als volgt:

"En nu verzoek ik, ondergetekende, dat al diegenen, die thans met mij ondertekenden zijn en na mij zullen volgen nooit of nimmer de weldoenders deze omschreven kapel zullen vergeeten. En haar steeds indachtig mooge blijven in uwe godvruchtige gebeden. Mooge deze wijzige regelen invloed vinden in werken en streven tot eer van God, tot eer van Kerk en Maatschappij. En hoop en vertrouwen dat deze wijze van archief ten eeuwige dage trouw beheerd en bewaard blijven. Dit zijn de wenschen van Uw geweze voorzitter, Peter Jan Mathijs van Pol".

Uit een brief van de pastoor van Leveroy aan de deken van Weert blijkt duidelijk dat de verstandhouding met van Pol c.s. niet erg hartelijk was. De brief luidt als volgt :

"Hoogerwaarde Heer !

Mag ik U een ogenblik lastig vallen met een vraag ? Gelijk U weet, hebben de inwoners te Mildert een kapel gebouwd.

Aanvraag daartoe heb ik aan Monseigneur gedaan, die mij hieromtrent den hierneven gaenden brief heeft geschreven.

Geen enkele voorwaarden bijna willen zij vervullen : zij zijn voornemens dat blijkt uit al hun doen en laten, op hun eigen houtje in alles te werk te gaan. Een eigen bestuur hebben zij benoemd, waarover zij rechtspersoonlijkheid aanvragen : het terrein willen zij niet afstaan etc. etc.

Eindelijk zijn zij maandag bij mij geweest en zij verklaarden, dat zij zondag bij U geweest waren en dat U gezegd zoudt hebben, dat ik gerust dat kapelletje en beeldje kon zegenen.

Hetzelfde geval (met denzelfden brief van Monseigneur) had U met de kapel te Moezel ook gehad.

Is dit zoo, Mijnheer de Deken, mag ik of Mijnheer kapelaan daartoe overgaan en de zegening doen ?

In de hoop, dat U, Hoogwaarde, mij daaromtrent gelievel eene inlichting te geven ben ik met de meeste hoogachting

Uw onderdanige dienaar

L. Bongers, pastoor Leveroy

Leveroy de 29 nov. 1912."

Misschien heeft het te maken gehad met deze problemen dat men koninklijke goedkeuring aanvraagde. In ieder geval werd op 14 december 1912 de "Vereeniging tot Vereering van Onze Lieve Vrouw van Rust te Mildert" koninklijk erkend.

De kapel was verzekerd voor f 800,- en de jaarlijks te betalen premie was 80 cent. Het stukje grond, waarop de kapel was gebouwd werd op 28 februari 1913 gekocht van Willem van Tongerlo voor de prijs van f 2,-. En op 22 april 1915 werd er zelfs met de directeur van het postkantoor te Heythuysen een overeenkomst gesloten betreffende het bevestigen van een ijzeren brievenbus tegen de buitenmuur van de kapel.

Zo ging alles ogenschijnlijk goed en was Ties van Pol en de zijnen tevreden, maar ook hier krijgen de werkers van het eerste uur niet altijd loon naar werken. Want uit 1918 dateert de volgende brief :

"Wil op de bestuursvergadering eene nieuwe voorzitter te willen benoemen, daar ik als dank voor mijn streven ten opzichte der kapel door de bevolking word gewantrouwd, reden, waarom ik mijn ontslag wensch te aanvaarden en de papieren en de daaraan verbonden gelden gaarne in vertrouwde handen wil overdragen en hoop dan ook dat mijn opvolger beter voor de zaak zal opkomen als ik tot hieraan heb gedaan en dat mijn opvolger mooge zijn een man van wil en werken tot heil van de Mildert.

*Met Bongroetten,
PJM van Pol"*

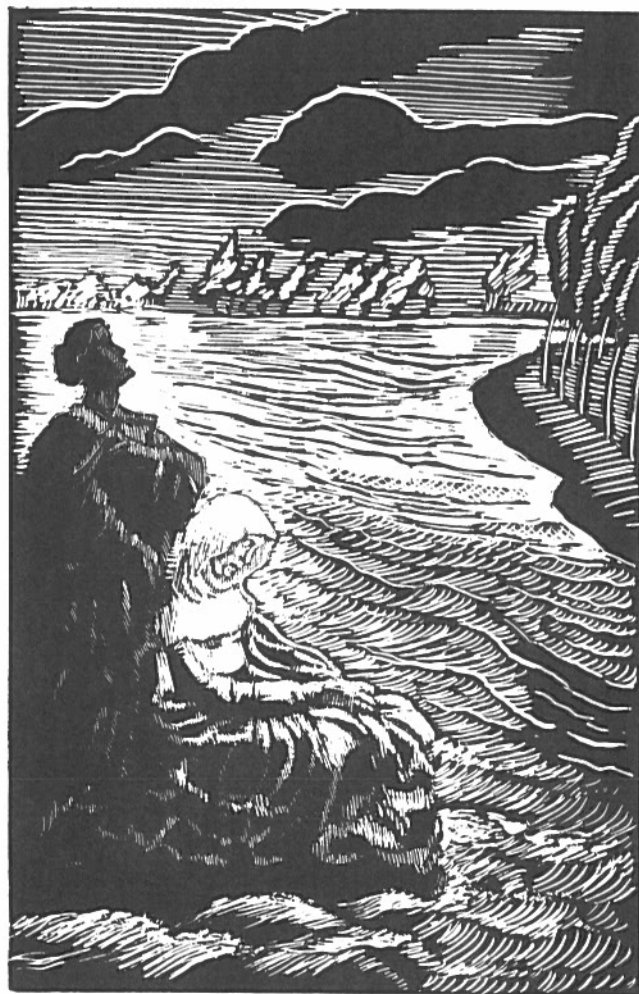
Het zou tot 16 april 1939 duren eer dat er een H. Mis werd opgedragen in de kapel. Dat gebeurde door een pater van de H. Geest uit Weert voor de in de buurt gelegerde militairen.

Op 10 mei 1940 werd bij de Duitse inval uit de kapel een gouden ketting en ring ontvreemd.

Uit een verslag van secretaris Daems van 26 november 1948 blijkt dat de kapel in de oorlog veel schade heeft opgelopen; de herstellkosten bleken f 1200,- te bedragen. Hoewel men dit een hoog bedrag vond, werd toch besloten, de opofferingsgezindheid van de voorouders indachtig, tot herstel over te gaan. Dat is gebeurd en hoewel niet duidelijk is geworden uit de archiefstukken hoe men aan het geld kwam voor de restauratie, veel belangrijker is dat zij inderdaad werd opgeknapt en nu nog steeds een rustplaats is in de omgeving, niet alleen voor de patrones der kapel, maar ook voor degene, die haar hier komt bezoeken.

Onze Lieve Vrouw van Rust

Veel is er dus bekend omtrent de bouw en verdere geschiedenis van deze kapel op de Mildert. Vraagt men echter naar een verklaring van de naam van de patrones, dan zal het merendeel van de bezoekers het antwoord schuldig moeten blijven. Toch ligt het centrum

Vele eeuwen geleden, toen Elen (B) nog een echt maasdorp was, spoelde er tijdens een overstroming een beeldje aan van O.L. Vrouw (illustratie van René Simons in: "O.L. Vrouw van Rust te Heppenert" door W. Sangers).

van deze Maria-devotie bijna binnen handbereik. Op een kleine 15 km afstand, hemelsbreed gemeten, ligt ten zuiden van de stad Maaseik het plaatsje Heppeneert, een vlek tegen de uiterwaarden van de Maas, vier boerderijen en een grote kerk ter ere van deze Lieve Vrouw.

De oorsprong van de verering van O.L. Vrouw van Rust moeten we zoeken in Elen, een dorpje enkele kilometers verderop. Het verhaal is als volgt: *"Veel eeuwen geleden, toen Elen nog een echt Maasdorp was en zich uitstreckte langs de beide oevers van de rivier, spoelde er tijdens een overstroming een beeldje aan van O.L. Vrouw. Een meisje, dat toevallig een eindje buiten het dorp aan de oever der rivier gras aan het snijden was, zag het als een schuitje komen aangevaren. Ze viel op haar knieën en begon te bidden, terwijl het beeldje haar voorbijdreef. Toen de stroom binnen zijn oevers was teruggeweken, vond men het beeldje op een zandheuvel nabij het dorpje Elen. Degenen, die het daar aantreffen, waren vol blijdschap over deze vondst, beschouwden het als een geschenk, hen van uit de hemel toegezonden en begonnen het te vereren. Zo talrijk en zonderling waren de gunsten, waarmee Maria haar bezoekers beloofde, dat dezen besloten uit dankbaarheid een kleine bidkapel te bouwen, waar hun geliefd wonderbeeldje beschut zou zijn tegen sneeuw, regen en storm en waar men bovendien geruster en meer ingetogen zou kunnen bidden dan in de open lucht. Zo ontstond er al spoedig een levendige godsvrucht en bijzonder op het feest van O.L. Vrouw Hemelvaart was er 'n grote toeloop van pelgrims. Vooral de schippers, die de Maas op- en afvoeren, onderscheidden zich door hun godsvrucht voor dit beeld en kwamen telkens Maria in haar bidplaats vereren om een voorspoedige en rustige reis te bekomen".*⁷³⁾

Tot zover de legende. Feit is dat Elen in 1370 reeds een Maria-kapel moet hebben gehad, die veel pelgrims trok.

Hoe kwam nu het beeld en daarmee het centrum van de verering in Heppeneert? In de Franse tijd werden de Kruisheren van Maaseik uit hun klooster gezet en hun goederen werden verbeurd verklaard. Daaronder was ook de Maria-kapel van Elen. Het miraculeuze beeldje werd echter gered en verhuisde naar Heppeneert, waar ook een Kruisheer als pastoor fungeerde. Een pachter hield het gedurende lange tijd verborgen in een hakselkist. Na de Franse tijd bleef het beeld in Heppeneert, maar het duurde tot het einde der vorige eeuw, eer de Maria-verering weer werd zoals vroeger in Elen.

De naam O.L. Vrouw van Rust is merkwaardig. Het beeldje in Heppeneert is waarschijnlijk een onderdeel van een altaardrieluik. Men ziet O.L. Vrouw in zittende houding met daarachter, haar ondersteunend, de H. Joannes, waarschijnlijk dus een onderdeel van een calvariegroep. Het beeldje in de kapel op de Mildert is een staande O.L. Vrouw met het kindje Jezus op haar arm.

O.L. Vrouw van Rust werd aangeroepen voor de genezing van *"schrei- en stuipzieke kinderen, in en buiten de slaap aangedaan, door beroerten en andere kwalen. Evenwel wordt O.L. Vrouw van Rust ook aangeroepen*

O.L. Vrouw van Rust in de kerk van Heppeneert.

*voor de slaap, tegen hoofd- en tandpijn, zenuwziekten en verder alle lichamelijke kwalen die de rust weg nemen. Bijzonder nog om 's nachts tegen alle kwade dromen en bekingen beschermd te zijn en vooral om de rust van het geweten tegen de scrupules te bewaren en eens een rustige en zalige dood te sterven. Op dit alles past uitstekend de benaming O.L. Vrouw van Rust, in de zin die de Franse vertaling er aan geeft: Notre Dame du bon Repos".*⁷⁴⁾

BESLUIT

En zo hebben we dan onze rondgang door de gemeente Nederweert beëindigd. Misschien hebt U, lezer, een beter inzicht gekregen in het leven van onze voorouders met hun groot geloof, tot uiting komend in de volksvroomheid, waarvan een aantal getuigenissen zijn bewaard gebleven. Naast de kapellen waren het vooral de vele kruisen, die de aandacht trokken. En past hier dan niet, in onze gemeente aan de rand van de Peel een door pater Egelie aangehaald citaat van Ad. Welters, de Limburgse geestelijke, die in de jaren voor de oorlog baanbrekend werk heeft verricht op het gebied van onderzoek naar onze wegkruizen?

"Dat het kruis met zijn drie armen als een wegwijzer kan beschouwd worden wijzende naar boven, naar het verleden, naar de toekomst is met het oog's volks rijke fantasie wel te begrijpen. Maar ook in werkelijkheid